

РОЗБУДОВА ПРОСТОРІВ І ФУНКЦІЙ ЛЬВІВСЬКОГО ТЕАТРУ ЛЯЛЬОК ДЛЯ СТВОРЕННЯ ТЕАТРАЛЬНО-ВИДОВИЩНОГО ЦЕНТРУ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

© Філіпчук Ю. В., 2019

Висвітлено напрями розбудови просторів і функцій Львівського театру ляльок зусиллями викладачів і студентів кафедри дизайну архітектурного середовища Львівської політехніки для створення на базі театру сучасного театральньо-видовищного центру для дітей та молоді у Львові.

Ключові слова: театр ляльок, театральньо-видовищний центр для дітей та молоді, театральна архітектура, розбудова просторів.

Постановка проблеми

На початку XXI століття в Україні продовжує експлуатуватись мережа театральних будівель, яку було створено за часів попередньої ідеологічної формації. Ця мережа, як показав досвід, може ефективно функціонувати винятково за умови постійних державних дотацій, обсяг яких покривав би від 40 до 50 % потреб. Головними факторами, що заважають ефективно працювати цій мережі в умовах незалежної України, є дрібна консервативна типологічна номенклатура самих театрів, а особливо тих, що обслуговують українську юнь.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

У театральній архітектурі будівель для дітей та молоді в сучасній Україні продовжують копіювати будівлі з часів СРСР, і на початку XXI століття не з'явилося нічого нового, окрім аналогів театру юного глядача та театру ляльок доби СРСР. Досліджувала архітектуру театрів юного глядача в радянський період Е. І. Окунева [1]. У сучасній Україні найвагомішими дослідженнями в галузі театральної архітектури слід визнати фундаментальні праці професора В. І. Проскурякова [2–4]; дослідження архітектури сценографій Климко З. В. [5]; культурології та архітектури єврейських театрів в Україні Б. В. Гоя [6]; архітектурних типів ландшафтних театрів І. В. Гуменник [7]; дослідження архітектури мобільних, збірно-розбірних театрів Кубая Р. М. [8]; архітектурно-театральні ідеї Ф. Кізлера, К. В. Янчук [9]; та зокрема Ю. В. Філіпчука, який проаналізував розвиток архітектури театрів, що працюють з юним глядачем в Україні і світі. І виявив, що найбільш ефективними можуть стати театральньо-видовищні центри, типологічна палітра яких може бути такою. Перший тип центру – окрема будівля, в якій розташовані всі приміщення. Другий тип – коли центр формують будівлі, розташовані поруч на одній ділянці і поєднані між собою; третій тип – будівлі центру знаходяться поруч, але на різних ділянках; та четвертий тип – коли центр пов'язаний жанром і функцією, діє на рознесених у просторах міста ділянках [10].

Мета роботи

Метою статті є висвітлення результату проектування і реалізації розбудови просторів і функцій Львівського театру ляльок для створення на його базі окремої будівлі театральньо-видовищного центру для дітей та молоді.

Виклад основного матеріалу

Будівлю Львівського театру ляльок будували у 1912–1913 рр. за проектом архітектора Яна Протшке (Jan Protschke) для Ремісничої Палати на колишній площі Стрілецькій (сьогодні площа Данила Галицького). У 1914 році на заваді будівництва стають події Першої світової війни, і зведення було завершено у 1919 р. з деякими відхиленнями від первинного проекту. Якщо порівняти проект будівлі Ремісничої палати Яна Протшке та фотографії після зведення, то можна помітити на фасаді заміну місцерозташування віконних прорізів вздовж головної повздовжньої осі, відсутність барельєфів поміж вікнами 5-го поверху; скульптури двох левів на фронтоні та інші декоративні елементи фасаду – такі, як карнизи, капітелі та ніші – стали дещо спрощеними.

Від 1926 до 1947 р. головну залу будівлі використовували як кінозал, будівля кілька разів змінювала свою назву та власників. Від кінця 1947 року і до сьогодні в будівлі розміщується Львівський театр ляльок. У 1957 році було проведено першу реконструкцію театру, після якої він отримав вкрай необхідні допоміжні приміщення. Було обладнано сцену з розвинутою ар'єрсною глибиною 6,5 м, збільшено зал, покращено акустику. Організовано майстерні, гримерні, обладнано адміністративні приміщення. Реконструкція кардинально не вплинула на фасади і зовнішній вигляд. Щоправда, після реконструкції з головного фасаду зникли вікна (їх замуровано), що слід вважати помилкою. Остання реконструкція театру відбулася в 1985–1987 рр. У театральному залі встановили сучасне акустичне обладнання, замінили освітлювальні системи. Був заснований музей театру. Але як і колись, театр займає не весь будинок – на IV–V поверхах знаходяться звичайні житлові приміщення [11–13].

а

б

Рис. 1. Загальний вигляд будівлі Львівського театру ляльок: а – проект Ремісничої палати архітектора Яна Протшке, 1912 р.; б – фотографія існуючого стану будівлі [13]

Під час проектування на кафедрі дизайну архітектурного середовища Львівської політехніки із розбудови просторів і функцій театру було виконано декілька робіт під керівництвом професора В. Проскуракова та аспіранта Ю. Філіпчука, в яких слід виокремити такі пропозиції. Перша: в будівлі театру ляльок запроєктовано театр-студію, театр-музей, а також вирішення головного фасаду як інтерактивного екрана будівлі для видовищно-естетичних потреб. Друга – це проект театралізації середовища площі Данила Галицького перед головним входом до театру.

У проекті театру-студії використано ідею рухомого порталу сцени, що дає змогу утворювати різновеликі типи просторів сцени і залу залежно від сценографічних потреб. Запроєктовано театр-студію на першому поверсі будівлі театру, що сприятиме його локальному користуванню (рис. 2). Театр-музей, музей-театр потрактований як синтетичне середовище для стаціонарних об'єктів, які

можуть бути і музейними експонатами, і елементами сценічної дії. За потреби запроєктований простір театру-музею можна використовувати як театр-школу (рис. 3). Проект театралізації площі перед театром ґрунтується на ідеї класичного античного амфітеатру, “орхестрою” якого є галерея перед головним входом та майданчик перед фасадом.

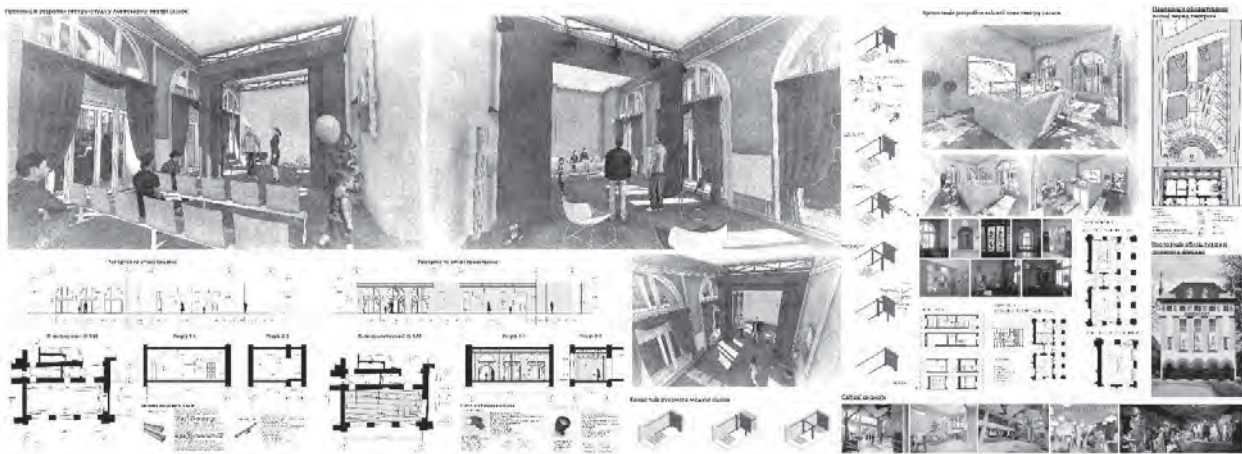

Рис. 2. Проект театру-студії у Львівському театрі ляльок. вик. ст. АРМ-24 Н. Р. Чаплик [14]

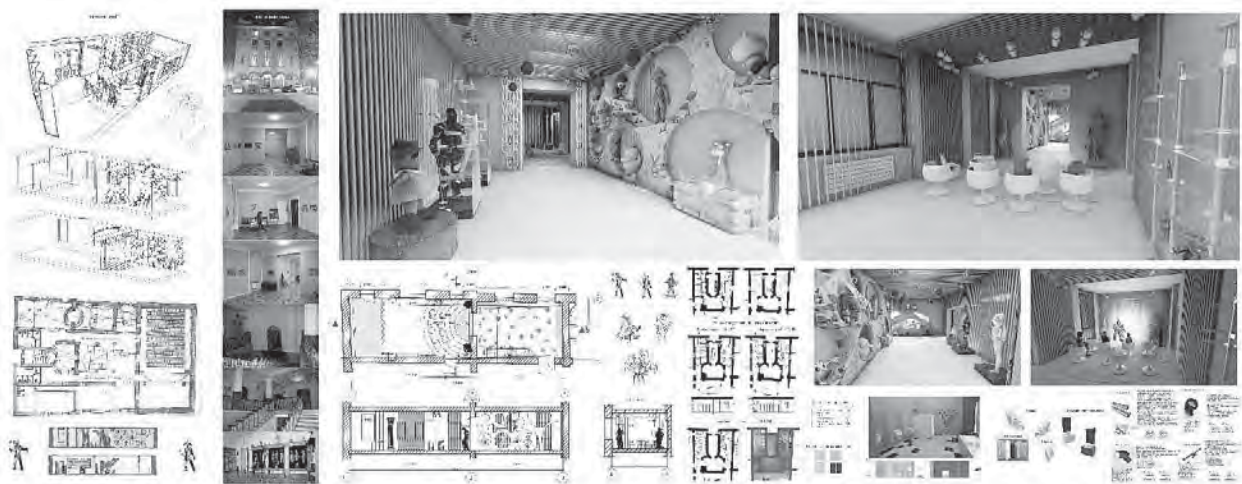

Рис. 3. Проект музею-театру в будівлі Львівського театру ляльок. вик. ст. АРМ-24 Н. В. Дуда [14]

Рис. 4. Проект багатофункціонального середовища в просторі площі Д. Галицького у м. Львові. вик. ст. АРМ-24 М. І. Нагорна [14]

Під час проектування також розроблено робочі пропозиції щодо функціональної, планувальної, просторової реорганізації допоміжних і обслуговуючих приміщень у межах приміщень вхідної групи та санітарно-технічних – на другому поверсі театру. Серед усіх інших заходів і засобів творення театральньо-видовищного центру автори шукали шляхи підвищення атрактивності архітектури екстер'єру та інтер'єру театру розширення жанрової і сценографічної палітри; активізації дійової організації; традиційних і експериментальних векторів творення середовища театральної дії.

Висновки

1. Замовлення проекту розбудови просторів і функцій у Львівському театрі ляльок доводить, що діячі українського театру шукають нових форм будівель.

2. Вперше створено проект розбудови просторів і функцій для створення театральньо-видовищного центру для дітей та молоді в історичній будівлі конкретного театру як елемента типологічної групи.

3. Проектні пропозиції було схвалено керівництвом і художньою радою театру і прийнято до реалізації, початок якої було відкладено у зв'язку з агресією Росії проти України.

1. Окунева Е. И. *Театры юного зрителя*. – М.: Стройиздат, 1976. – 127 с. 2. Проскураков В. І. *Архітектура українського театру. Простір і дія: монографія*. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, Видавництво “Срібне слово”, 2004. – 584 с. 3. Проскураков В. І. *Принципи розвитку архітектурної типології українського театру*. В 2-х томах: дис. д-ра архітектури: 18.00.02. – К., 2002; Т. 1. – 485 с.: Т. 2. – 261 с. 4. Проскураков В. І. *Принципи типології театральньо-видовищних будинків і споруд Львова та їх розміщення в структурі міста // Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство, розділ: театральна архітектура*. – Львів: Вид-во Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2001. – № 1 – С. 144–158. 5. Проскураков В. І., Климко З. В., Зінченко О. К.: *монографія*. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 136 с. 6. Проскураков В. І., Гой Б. В. *Культурологія єврейського театру України в контексті часу, дії і архітектури*. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2007. – 108 с. 7. Проскураков В. І., Гуменник І. В. *Попередня пропозиція принципів архітектурної типології відкритих та “ландшафтних” театрів // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”*. – 2014. – № 793 [45]. – С. 94–101. 8. Проскураков В. І., Кубай Р. М. *Мобільні збірно-розбірні сцени і конструкції для організації видовищ під час Гуцульського фестивалю у м. Надвірна // Вісник Держ. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”*. – Львів: Вид-во Держ. ун-ту “Львівська політехніка”, 1999. – № 375. – С. 250–252. 9. Янчук К. В. *Розвиток архітектурно-театральних ідей Ф. Кізлера в Україні й у світі // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”*. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2018. – № 895. – С. 116–119. 10. Філіпчук Ю. В. *Театральньо-видовищні будівлі для “дитячої та юнацької аудиторії” в майбутньому. За попередніми результатами анкетного опитування діячів національного і світового театрів щодо їх типології // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”* – 2018. – № 895. – С. 100–104. 11. Проскураков В., Ямаш Ю. *Львівські театри. Час і архітектура*. – Львів: Центр Європи, 1997. – 132 с. 12. Проскураков В. І. *Архітектура українського театру у Львові // Вісник Держ. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”*. – Львів: Вид-во Держ. ун-ту “Львівська політехніка”, 1999. – № 375. *Архітектура*. – С. 238–243. 13. *Архів кафедри дизайну архітектурного середовища Львівської Політехніки*.

**SPATIAL AND FUNCTIONAL DEVELOPMENT OF LVIV PUPPET THEATRE TO CREATE THE
FUTURE CENTRE FOR CHILDREN AND YOUNG PEOPLE**

© *Filipchuk Y. V., 2019*

Having analyzed previous studies of the theater network for children and youth in Ukraine and worldwide, it could be argued that the architectural typology of theatrical-spectacular centers can exist as a separate center building; as buildings located side by side and interconnected in the center; as downtown buildings that are located on one site or when the center operates in areas spaced out across the city linked by genre and function. The article explores the creation of projects as well as patterns of spatial and functional development of the Lviv Puppet Theater by the teachers and students of the Department of Architectural Design at the Lviv Polytechnic National University to create modern theatrical-spectacular center for children and youth in Lviv based on the existing theater.

The main conclusions of this article are the following:

- The project of spatial and functional development in the premises of the Lviv Puppet Theater proves that the management of the Ukrainian theater is looking for new forms.
- The project dealing with development of spaces and functions has been created for the first time to initiate the theatrical-spectacular center for children and youth in the historic building of a particular theater as an element of a typological group.
- The project proposals were approved and accepted for implementation by the management and artistic council of the theater, however the beginning was postponed due to Russian aggression against Ukraine.

Key words: Puppet Theater, theatrical-spectacular centers for children and youth, theater architecture, space development.